

## Els nostres ARRAUXATS

En els últims deu o dotze anys per l'ateneu tot i no donar la impressió de que hi ha una gran activitat, que l'activitat que general la biblioteca hemeroteca dins de les quatre parets de l'aep podem dir, sense error a equivocar-nos que en el seu goteix diari han passat per consultar la seva biblioteca a prop de mil persones o potser algunes més, totes elles buscant aquella documentació que lis mancava per construir una història que sens dubte estava soterrada en el desconeixement de tots plegats, alguns potser u possaran en dubte que mil persones son moltes o poques o ves a saber que, però lo cert es que mil persones interessades per alguna cosa, un fet, una història, un personatge lligat a lluites socials, de supervivència, de continues utopies, son fets a remarcar, per exemple si Diego Camacho no hagués tingut la curiositat d'escriure sobre en Durruti ja fa uns quants d'anys l' historiografia dels moviments socials aquest país estaria molt més endarrerida.

Així com a l' Ateneu Enciclopèdic però sobretot com Centre de Documentació Històric i Social per diferents indrets i cadaescu amb la seva idiosincracia hem anat redescubrin personatges i noves situacions que han fet dels nostres papers, nova gent , i “gent nova”, dels nostres papers, redescobrir allò que havia quedat en l'oblit o simplement tractaven d' amagar-nos. Per exemple l' Història de Carles Bort o de Santiago Bilbao. I al inrevés tenim la documentació que ens va ser substreta el passat 1 de febrer que per el moment no podem ni intuir quin ha estat la seva matifeta destinació.

Ja fa més d'un parell d'anys que a l'ateneu enciclopèdic popular, és va posar sobre la taula la necessitat de parlar de la rauxa, estàvem tan emboltats de “seny” que existia una necessitat de llançar una llança en favor d'aquells que en aquest país de tant en tant donen un cop de puny a la taula i diguent prou ja hi ha prou e immediatament s'enceta un nou camí i per l'ateneu en tot aquest temps han passat uns quants.

De totes maneres, enceta aquesta tasca en un món tan hermètic en el que estem vivint recuperar la rauxa, com un dret que ens donges l' oportunitat de desenvolupar-nos i no entrar en una dinàmica de falses acusacions i d'esnobisme, es una d'aquestes pors, que fan difícil encetar aquest camí sense complexos . Però de vegades la necessita a premia i després de comprovar tot el debat que hi ha avui dia, ens queda clar que posar en valor aquesta nostra “Rauxa” es un pas més del nostre “seny”.

D'aquesta gent que deixa petjada, encara que aquesta en la majoria dels casos queda soterrada moltes vegades pels mateixos interessos classistes que existeixen en aquesta societat, altres per la nostra mateixa ignorància o la nostra falta de curiositat tan necessària en molts moments de la nostra història .

L' Àngel Pestaña amb el seu llibre “retrato de un anarquista” d' Àngel M<sup>a</sup> de Lera fa dos reflexions que separa entre “l'escola de la vida” i “l'escola de la militància” que el prolífic sindicalista va tindre als anys 20 i 30, en la mateixa lectura d'aquestes pàgines un entent que el fet d'arribar a Barcelona Pestaña i anar-hi a viure al carrer de Sant Jeroni i començar a treballar primer en una rellotgeria del carrer de la Cera i després del carrer Ponent aquest fet de conviure les 24 hores dins d'un barri com el “Chino” el farà o al menys li donarà una forta i bona nota en “l' escola de la vida” que una mica més tard li donarà arguments per entrar a formar part de “l'escola de la militància “ anarcosindicalista.

Amb la forta repressió que tingué l'anarquisme barcelonès a finals del segle XIX amb els atemptats de La Gran Vía (General Martínez Campos), Liceu, i Canvis Nous a prop de Sta Maria del Mar. A Barcelona detingueren pràcticament a tothom que tenia pinta de republicà o anarquista e inclús a nivell de tota Catalunya donant-se el cas que havien detinguts que mai havien estat a Barcelona. Antoni Dalmau estudiós del Procés de Montjuïc ens diu què: D' els dos mil i pico de detencions deixaren anar-hi a un personatge fill d'un indiano de Sitges que havia retornat a Catalunya, Fernando Tárrida del Mármol, bé un cop Tárrida a l'exili va començar a denunciar tot lo que estava passant al Castell de Montjuïc i a totes les presons de Barcelona amb articles tan a la premsa francesa com anglesa, i després donant suport a altres iniciatives com la de Federico Urales. Total segur que les autoritats barceloneses van maleí haver deixat marxar a Tárrida a l'exili. Per què a partir de tot això van tindre que començar a frenar en el tema de les tortures, podeu consultar el llibre de Fernando Tárrida del Mármol, **Les inquisiteurs d'Espagne**. Editat per Stock a París 1897 de 344 pàgines que son una denuncia a totes els tortures patides en el castell de Montjuïc conegut a tota Europa pel "El Castillo Maldito".

Hi ha un personatge de la primera internacional a Barcelona que probablement la mateixa ciutat li deu alguna, però probablement la seva condició de membre de l'AIT del sector bakuninista o sigui de l'anarquisme fa que la seva veu així quedat ofegada m'estic referint a **Luis Carles Gaspar Sentiñon Cardona** que molts donant per fet que era català, Barceloní nascut 1835, i mort 1902 (12 desembre). Bé Sentiñon va estar uns 6 anys a Austria a on va aprendre idiomes, segons sembla va arribar a conèixer a prop de 30 llengües un amic i contemporània seu Rodríguez Méndez diu : la pitjor llengua que parlava era la catalana per això sempre la dubta de la seva nacionalitat, però lo que aquí voldria ressaltar son algunes de les seves aportacions a la medicina catalana com per exemple totes les traduccions del tractats sobre el Colera o la Pesta que ell mateix traduí de l' Alemanya i del rus i que al cap i a la fi serví per què a Catalunya es prengueren mesures desconegudes fins aleshores sobre aquestes malalties i que serviren per un millor tractament dels malalts catalans. Bé segurament ell no esperava cap gran elogi i va seguir escrivint articles sobre el seu anticlericalisme, federalisme i anarquisme. I la burgesa societat catalana no va tindre cap inconvenient en obviar i silenciar.

Hi ha un dels nostres arrauxats que per sobre de tot es declara discípol incondicional de Gaspar de Sentiñon i aquest es el metge malagueny **Diego Ruiz**, aquest va néixer el 1881 a Màlaga segons sembla era parent llunya de Picasso, el seu pare anat a menys va emigrar a l'Argentina a on va morir , el Diego Ruiz s'instal·la a Barcelona de vent jovenet el 1902 guanya una beca i marxa a estudiar a Itàlia concretament Col·legit espanyol de Bologna , quan torna a Barcelona es ja un bon filòsof i acaba la carrera de metge escriu a la premsa de l'època principalment a "el poble català", solia acudir a les tertúlies de l'ateneu Barcelonès de Quim Borralleres a on s' enfutien del seu mal vestir, sempre brut i acompanyat d'una pudor a sofre que deien agradava a les dones. Segons sembla Diego Ruiz sempre anava acompanyat d'alguna noia maca i jova i la seva vestimenta tenia molta relació amb els seus pacients, ja que per lo general acudia a les cases dels obrers a visita'ls per les seves malalties i per lo general acaba no cobrant, veien en la misèria en que vivien els seus clients en els barris obrers de Barcelona.

Diego Ruiz es un de tans dels personatges a recuperar pels moviments socials quan repassem algun dels seus articles de l'època com per exemple: Quan un representant de l'ajuntament de Barcelona declara haver eliminat la mendicitat als carrers escriu: **Els pobres suprimits! Bé però no sereu capaços de creure que, al dia següent de publicat el ban la misèria està suprimida** (el poble català 10-1-1907).

**“Catalunya tota sembla una Universitat en esperit si una vera i pròpia universitat espiritual del poble, sentida del poble, volguda pel poble, a la qual manqui de tot (parets, professors, programes i llibres) menys deixebles, eterns deixebles en potència “** (poble català 16-11-1907 )

En 1914 se instal·la a Itàlia i el mes d'octubre al teatre Dante Alioghieri de Ravenna per tal de commemorar el cinquè aniversari de l'afusellament a Barcelona del liurepensador de l'Escola Moderna projecta fer una conferència amb el títol de L'ànima di Ferrer” que va suspendre el prefecte d'aquella ciutat adriàtica tot i l'energia protesta del dirigent socialista Filippo Turati

Una mica abans de la dictadura de Primo de Rivera, torna a Catalunya i escriu: **no tinc patria no l'he escullida mai però m'agradaria que la humanitat fos Catalunya” , “El chauvinisme és la última debilitat dels homes d'esperit”.**

Segons sembla durant aquest període s'alimentava de Cafès amb llet i acaba a la presó per que va reconèixer un fill: **Nada ! que he reconocido a un hijo que no era mío y me han detenido ;como si yo no tuviera derecho a reconocer todos los hijos sin padre que me de la gana”**

Anticlerical declara **“Revolució catalana capdavantera de la revolució d'iberia ha d'esser l'eradicació del cristianisme amb la doctrina sublim de la blasfèmia”**

Diego Ruiz a l'any 31 dedica el seu llibre **“El crim dels Reis Catòlics”** a Gaspar de Sentiñon aquell metge de la primera internacional del qual es declara fill i deixeble i va arremetre contra tots els seus conciutadans barcelonins per haver-lo oblidat

Una altre de les seves frases que avui podem entendre molt bé diu: **“El català te una missió llibertària antiprogrò, que contrasta amb la mentalitat castellana unitària i religiosa”**

Fou per un temps director del Manicomi Provincial de Salt Girona

El 1932 fou un dels impulsor del grup sindical d'escriptors catalans adscrits a la CNT.

Durant la revolució treballa com a redactor de Solidaridad Obrera. Un dia a plena guerra civil es troba amb Quim Borrallerers que dona nom a les tertúlies del Barcelonès i aquets li va retreure a Diego la seva condició d'anarquista dient-li que havien molts capellans assassinats i perseguits , Ruiz contesta: **“Sabeu què és el que passa en realitat? És que hi ha molt poc cristianisme”** referint-se a que en realitat s'havien matat molt pocs.

El 1939 s'exilia primer a Biarritz i després a Tolosa de Llanguedoc a on escriurà un llibre "Goya i el greco". Per les seves arrels andaluses serà convidat a donar una conferència en una penya taurina del Llenguadoc a on va parlar que el únic digne de la festa nacional era l'animal. Va morir al sud de França carregat de tristor a l'agost de 1959.

Un altres dels nostres arrauxats històric es **Jaume Brossa Roger** amic íntim d'Anselmo Lorenzo col·laborava en la revista "Ciencia Social" a on firmava Fridman.

Tenien unes tertúlies que serien el embrió del grup de Teatre Foc Nou Teatre independent a lo que avui es la Plaça Tetuan en aquell moment eren les ultimes pedres de la nova ciutat de l'eixampla participaven:Pere Coromines, Ramon Sempau, Ignasi Iglesias, Celestí Galceran (pintor), Bernat Rodríguez Serra, Jose Roca i Cupull director de l'avenç , tots ells compromesos amb el teatre social d'Ibsen. Aquest grup estrena

Espectre d'Ibsen el 16 d'abril 1896 al teatre Olímpia un vell teatre que estava al carrer Mercaders a on després estigué el Capsir, Segons Pere Coromines allí anava des de les filles de Güell als anarquistes d'acció directa.

A l'acabament del segle XIX Brossa que publica a la Revista Blanca dels Montseny a Madrid diu: **"El catalanismo ideológicamente es subversivo. Pero, en la práctica es el partido menos revolucionario que hay en Espanya. Si el catalanismo hubiera tenido solo una pequeña parte del instinto revolucionario del carlismo hubiera dado serios disgustos al poder central"**. (Revista Blanca 1 gener 1899)

**"En este sentido, ¿han hecho algo los catalanes? La constestación nos la da la conducta de la Barcelona catalanista enfrente del proceso de Montjuïc. Los que protestaron de los procedimientos contra los contribuyentes son los mismos que apoyaron al gobierno en aquella infame represión del anarquismo, olvidando que para que un país pueda considerarse completamente autónomo ha de dejar sentado, como principio eminente de la soberanía, la imposibilidad de atropellar el Habeas corpus. En un país verdaderamente libre la autoridad no puede suspender el ejercicio de los derechos individuales.**

A 1901 Jaume Brossa i Roger es casa a França amb Paz Ferrer filla de Francesc Ferrer i Guàrdia. Paz Ferrer seguí la carrera d'actriu amb els directors teatrals Antoine i Lugne Poé. I com sembla que diu Francesc Pujols que fou una dona bellíssima.

Es divorciaren a 1903 i tingueren un fill que Pompeu Gener (que vivia a Paris per aquells anys refugiat) li posat el nom de Marc Aureli.

Però deixant a banda dona i filla i retornant a Brossa una de les seves frases a tindrè en compta avui dia bé podria ser: **"Si per desgracia l'estat Espanyol necessités diners per a posar morrió a la voluntat de Catalunya trobaria mil medis per a obtenir-los en els marcats financers d'Europa"**. Article publicat a El Poble Català 12 juny 1906.

Un any després de la Setmana Tràgica l'Ateneu Enciclopèdic Popular montà tot un seguí de conferències al Teatre Principal i la primera d'ells fou el 11 de desembre de 1910 amb Jaume Brossa presentat per Albert Bastardes president aleshores de l'AEP Brossa comença per agrair els mots del presentador i la invitació que havia rebut d'aquella entitat.. **La qual inicialment havia pensat de refusar per la creença que cap missió social amb segell noble hi cabia fer ja en aquesta terra, però que una vegada acceptada, atès el caràcter excepcional d'aquell nucli de ciutadans que presidia Bastardas, parlaria a Barcelona amb molt de gust: Jo vinc doncs, pretensiosament orgullosament a presentar-vos un examen de consciència europea i sobre tot de l'estat d'opinió que sobre Espanya es té a França que de tots els països europeus hom diu que és allí on indubtablement hi ha major suma de serenitat, de civisme i de consciència social.**

Brossa havia estat ja un dels eterns exiliats per les continues repressions de Barcelona des del Procés de Montjuïc fins la setmana tràgica. Mori a 1919 per la epidèmia de la grip espanyola.

**Cristòfol de Domènech** fou el primer director de la Revista Social de Reus (socialista) va néixer a Barcelona 1878 fill d'una família rica i aristocràtica vinguda a menys a Cristòfol ens el descriu el seu amic el dibuixant Xavier Nogués després d'un embargament a casa seva amb els seu germà i la mare menjant un tros de patata compartint els coberts que havien salvat de l'embargament.

Josep Pla descriu a Cristòfol "Domènech és un al·lucinat de color de cafè n'ha begut tant, que la seva pell ha agafat un color i un gra de marro de cafè. De vegades segons se li venent les llums a la cara, aquest color se li aclareix una mica i agafa llavors un to de

cops d'estudiant amb la llum artificial aquest color es trasmuda en el que té la mantega rància. També ha fumat molta Picadura, entre una cosa i l'altra és impossible d'imaginar l'aparició sobre la seva pell d'un qualsevol color tendre o rosat. Té les dents plenes de marro de cafè i de nicotina i els dits de les mans impregnats de fum de tabac. Es una impregnació profunda d'innombrables anys. Té l'ull cansat i caní i a la nina li passa, de vegades, un to da caoba donat per les gotes de conyac que li han regalimat. Es un home d'estatura mitjana, molt eixarreït, el pit una mica enfonsat, amb un gep incipient el llavi una mica caigut i amarg, un front ample i perfilat, amb el reflex de llum de claraboia del frontal amb unes orelles de pàmpol. Es preocupa molt de la perruqueria i porta una clenxa perfecta i els cabells regalimant de brillantina, com un fill de fabricant, una clenxa, però que fa pensar més en la perruqueria que de vegades es veu en una timba de casino de senyors que en la d'un home normal. Quan riu i fa unes riallades que volen esser sardòniques ensenya unes dents enormes, tristes de color de suc de pipa ferrades sobre les genives descarnades, un riure de perdulari retirat de l'ofici per haver arribat a l'edat reglamentaria es pinta d'un negre blau els cabells i barba. La Publicitat 19 agost 1927

Domènech també va tindre que treballar al port de Barcelona com en Salvat Papasseit, però Domènech no solament guardava el carbó per les nits, si no que a ple dia descarregava el vaixell de carbó que arribaven a port això si sempre mudat amb el seu trajú i com diu Josep Pla la brillantina a la clenxa.

Un altre dels que no me puc estar de comentari alguna cosa es Josep M<sup>a</sup> de Sucre, que fou en diverses ocasions president de l'Ateneu Enciclopèdic i impulsor de la secció de ciències polítiques, del mateix ateneu, Josep M<sup>a</sup> de Sucre segons ens explicava un dia el crític d'art Arnau Puig, ens deia que Josep Maria de Sucre era un anarquista aristocràtic de la corda d'en Bakunin. De jove treballava de passant als jutjats, eren temps de la Dictadura de Primo de Rivera, i el Jove Sucre es passava el dia amagant i posant sota la pila del jutjat els dossier que incriminaven els seus amics anarquistes, fins que s'adonaren els seus superior i el foteren al carrer. Josep M<sup>a</sup> es va quedar-hi sense feina però es va fer en una bona cultura trepitgen l'Ateneu Enciclopèdic i altres temples del coneixement de la seva època lo que si es cert que quan havia un aconeteixement important culturalment parlant per lo general es recorria a ell com a conductor del debat, o per exemple les conferències de Dalí Tant a l'Ateneu Enciclopèdic com al Barcelonès a les moltes presentació de la sala galeries Dalmau d'aquells moments o el homenatge que els seus amics catalans oferiren una vegada s'assabentaren de que Rafael Barradas Havia mort a l'Uruguai. Sucre era un home modes i de fàcil paraula que es guanyava la vida molt bohemiant. Josep M<sup>a</sup> de Sucre que quasi sempre va viure al carrer Salvador de Gràcia una vegada acabada la guerra civil era freqüent trobar-lo a les cues de la caritat en busca de un pla de sopa que compartia amb la seva germana, a casa seva no va arribar la llum elèctrica fins al finals dels anys 60 poca abans de morir, però ell que s'havia convertit en un pont generacional des del Circle Mallol de l'institut francès va aconseguir que un grapat de joves pintor catalans sortissin de la fosca nit del franquisme i viatjar a París la ciutat de la llum ( Modest Cuixart, Antoni Tapies, Joan Ponç, etc) mentre ell a casa seva del barri de Gràcia pintava sempre cares a la llum d'un candil.

Altres dels nostres arrauxats son per exemple Albert Carsi Geòleg, l'alumne predilecta de Comas i Solà i un dels gran mestres del nostre amic Eduard Pons Prades, sens dubte Carsi un dels home a tindre molt present en aquesta nostra terra, que va tindre que

exiliar-se que els nazis el buscaven per pelar-lo per tot el sud de França i que sortí l'acompanya per que d'alguna manera va pogué explicar-lo, gracies en par a Pons Prades, un Geòleg com ell va acabar els seus dies donant classes d'alfabetització als fills dels exiliats anarquistes del sud de França. Sens dubte Carsi es un personatge que si investiguen no ens deixarà indiferents.

Felip Cortiella es un altre dels elements pels quals val la pena tindre la curiositat de que va arribar a fer, per exemple nascut al Raval carrer Sant Jeroni avui Rambla del Raval va ser un dels homes que és preocupa pel teatre social suec, amb Ibsen al capdavant, creant el grup l'Avenir, que voltava per la ciutat pels mateixos carrers que avui dia acostumo a fer jo mateix, Poble Sec, Raval, Raval, Poble Sec, allí a on tenien el seu lloc de trobada del carrer Roser l'Asiàtic també conegut al menys per una temporada com el teatro Lope de Vega.

Després també tenim que tindre molt present els nostres, els més propers aquells que d'alguna manera han estat els nostres mestres Diego Camacho, Lluís Andrés Edo, Antonio Turón, Jose M<sup>a</sup> Nunes, Pepita Carpena, Valeri Powles, etc.

En fi, aquest camí de la rauxa, que t'un bon pòsit de seny, en un món carregat de despropòsit a on la irracionalitat s'ha instal·lat dins de la nostra vida quotidiana i la falta de curiositat o les pors ens fan caure en pous de merda construït pel capitalisme absurd.

Manel Aisa Pàmpols

#### Bibliografia

Abel Paz: **Durruti el Proletariado el Armas** Bruguera 1977

Angel M<sup>a</sup> de Lera: **Ángel Pestaña retrato de un anarquista** Argos Vergara 1978

Antoni DALMAU,: **El procés de Montjuïc** Barcelona al final del segle XIX ed. Base 2010

Fernando Tárrida del Mármol, **Les inquisiteurs d'Espagne**. Editat per Stock a París 1897

Jacinto Corbella Corbella, José M<sup>a</sup> Calbet Camarasa: **El pensamiento sanitario y laboral de dos médicos anarquistas del siglo XIX**. Ed. Primer congrés Català de medicina del treball Barcelona 1984

Enric JARDÍ: **Quatre escriptors marginats Jaume Brossa, Diego Ruiz, Ernest Vendrell i Cristòfor de Doménech**. Ed. Curial Barcelona 1985

Manel Aisa Pàmpols: **Josep Maria de Sucre** revista EL VAIXELL BLANC (Secció artística literària de l'Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona) núm. 29 i 30 març, abril 1986.

Prensa;

**Solidaridad Obrera**

**El Poble Català**

**La Publicitat**

**La Revista Blanca (primera etapa) Madrid**